

آینه‌های روبه‌رو

گفت‌وگو با مسئولان دانشگاه فرهنگیان بوشهر

زینب وکیل

معلمان ارکان اساسی تعلیم و تربیت هستند. بنابراین همه امکانات آموزش و پرورش باید در خدمت تربیت معلم باشد. دانشگاه فرهنگیان با گستره کشوری خود بزرگ‌ترین دانشگاه در سطح کشور است که رسالت «تربیت معلم» را بر عهده دارد. این بار، برای اینکه با برنامه‌ها و روش‌های تربیتی دانشگاه فرهنگیان در سایر استان‌ها آشنا شویم، به استان بوشهر رفتیم و در جلسه‌ای با مسئولان آن به گفت‌وگو نشستیم تا از چالش‌ها و مسائل آن‌ها باخبر شویم و با روش‌های حل مسائل آن‌ها آشنا شویم. آقای دکتر علی‌اکبر مولایی و خانم دکتر مریم کیانی با حوصله و صبری که داشتند به زیبایی پاسخگوی سؤالات ما شدند و جا دارد از ایشان صمیمانه تشکر کنیم.

◀ وکیل: در مورد تاریخچه دانشگاه فرهنگیان در بوشهر بفرمایید.

دکتر مولایی: دانشگاه فرهنگیان، در سال ۱۳۶۰ در ساختمانی که اکنون در محل نیروگاه اتمی قرار دارد تأسیس و در سال ۶۲ به ساختمان فعلی منتقل شد. در سال تأسیس ما فقط رشته آموزش ابتدایی را داشتیم و بعدها رشته‌های دبیری دروس دوره راهنمایی مانند دبیری ادبیات فارسی، دبیری زبان، دبیری علوم تجربی و...

نیز اضافه شد. ما از سال ۶۲ تا امروز به‌طور مرتب در اینجا دانشجو داشته‌ایم به جز سال‌هایی که فقط در روزهای پنجشنبه و جمعه معلمان برای ارتقای خود آموزش می‌دیدند. در پردیس پسران هم‌اکنون ۴۴۰ دانشجو داریم که بیش از همه در رشته‌های علوم تربیتی و آموزش دبستانی و پیش‌دبستانی مشغول به تحصیل‌اند و تعداد کمتری در رشته‌های دیگر نیز مانند ریاضی و جغرافیا و تاریخ و مطالعات اجتماعی و معارف اسلامی درس می‌خوانند.

دکتر کیانی: پردیس دختران دانشگاه فرهنگیان بوشهر دو سال دیرتر، یعنی از سال ۶۲ دانشجو پذیرفت. در این پردیس هم در سال‌های اول آموزش ابتدایی داشتیم و کم‌کم رشته‌های دیگر افزوده شدند. در حال حاضر ۲۸۱ نفر دانشجوی دختر در پردیس بنت‌الهدی صدر مشغول به تحصیل هستند که علاوه بر رشته‌هایی که در پردیس پسران گفته شد رشته آموزش شیمی و ادبیات عرب هم داریم.

◀ حشمتی: آیا دلیلی وجود دارد که شما تمامی رشته‌های علوم پایه را در دانشگاه فرهنگیان بوشهر ندرید؟

دکتر مولایی: سیاست مرکز در دانشگاه فرهنگیان سیاست تجمیعی است؛ به این صورت که در مناطق مختلف کشور با توجه به هیئت علمی موجود در آن منطقه رشته‌های مختلف دایر می‌شود. برای مثال در بوشهر به‌خاطر رشته تحصیلی امثال من آموزش زبان دایر شده، و همین‌طور به‌خاطر حضور کسی مثل خانم دکتر کیانی که دکترای شیمی دارند، رشته آموزش شیمی تأسیس شده است. در واقع بوشهر برای استان‌های هرمزگان، بوشهر و فارس معلم شیمی تربیت می‌کند.

◀ حشمتی: خانم دکتر کیانی آیا شما در تأمین عضو هیئت علمی مشکلی ندرید؟

کیانی: با کمبود نیروی رسمی تمام‌وقت برای همه گرایش‌ها که روبه‌رو هستیم. برای مثال در رشته شیمی گرایش‌های مختلف داریم و هر درس مربوط به یک گرایش است. من خودم شیمی آلی خوانده‌ام، ولی از همکاران دیگر در دانشگاه‌های خلیج فارس، دانشگاه آزاد و پیام نور هم برای گرایش‌های دیگر استفاده می‌کنیم. برای درس آزمایشگاه هم از دانشگاه خلیج فارس استفاده می‌کنیم.

◀ وکیل: تعداد اعضای هیئت علمی‌های رسمی و غیررسمی به چه شکل است؟

مولایی: ما در پردیس پسران و دختران ۱۳ عضو هیئت علمی مشترک داریم.

◀ وکیل: دانشگاه فرهنگیان بوشهر در چه مقاطعی دانشجوی می‌گیرد؟

مولایی: ما در اینجا به دو صورت دانشجوی می‌گیریم. یکی کارشناسی پیوسته است که از کنکور سراسری

دانشجو می‌گیرد؛ حدود ۷۰۰ دانشجویی که ذکر کردیم جزو همین دسته هستند. همچنین دوره‌های کاردانی به کارشناسی مختص معلمان، روزهای پنجشنبه و جمعه است که به‌طور ناپیوسته برگزار می‌شود. تعداد شرکت‌کنندگان این دوره در حدود ۱۲۰ نفر در رشته‌های مطالعات اجتماعی، راهنمایی و مشاوره و آموزش ابتدایی است.

حشمتی: آیا برای خود مدرسین هم دوره‌های آموزشی داشته‌اید؟ هم‌اینک یک ارتقای از آموزش و پرورش به آموزش عالی را شاهد هستیم. با توجه به این موضوعات شما چه چرخشی را نسبت به گذشته شاهد هستید؟

مولایی: اساتید تربیت‌معلم که قبلاً دانش‌محور شده‌اند. مدرسین ما تشویق می‌شوند به چاپ مقاله و سایر اقدامات پژوهشی. عمده برنامه‌هایی که برای اساتید داریم دو دسته است. اول برنامه‌هایی که خود دانشگاه برای مدرسین مدنظر قرار دارد. برای مثال دوره‌های مدرسان ریاضی، علوم اجتماعی و... که ممکن است در سال یک یا دو بار اجرا شود. همچنین نشست‌هایی برای توانمندسازی مدرسان به عهده ماست. برای مثال اساتیدی را از حوزه علمیه دعوت کردیم تا با اساتید معارف نشست داشته باشند. علاوه بر این معاونت نظارت و ارزیابی دانشگاه این اختیار را به استان‌ها داده‌اند که در قالب دوره‌های توانمندسازی، برنامه‌هایی داشته باشند. در طول سال گذشته ما بیست دوره را برگزار کرده‌ایم.

کیانی: همچنین ما دو دوره مقاله‌نویسی و معرفی مجلات ISI را داشته‌ایم.

◀ حشمتی: آیا آموزشی برای اساتید در مورد استفاده از رسانه‌های پرشمار دارید؟

مولایی: دانشگاه فرهنگیان بر این اعتقاد است که دانشجویی که بعدها

می‌خواهد معلم شود، هر نوع آموزشی را که در دانشگاه ببیند در آینده آن را در کلاس درس خود اجرا خواهد کرد. در ظرف این دو سالی که بنده و خانم دکتر کیانی در دانشگاه فرهنگیان هستیم تمامی کلاس‌ها به کلاس هوشمند تبدیل شده‌اند. اساتید تشویق می‌شوند که حتماً از course era استفاده کنند و پاورپوینت‌های آماده داشته باشند. البته ناگفته نماند که بعضی از اساتید سال‌های سال با یک روش تدریس داشته‌اند و در سال‌های پایانی خدمت خود حاضر به تغییر رویه نیستند. از نظر من سیلابس درسی بسیار اهمیت دارد. زیرا وقتی درسی سیلابس مشخص داشته باشد دیگر اینکه منبع درسی کدام کتاب است اهمیت ندارد بلکه مقالات مهم، پروژه‌های عملی، پاورپوینت‌ها و... معین هستند. برای مثال، ما در ترم تابستانی با گرمای شدید روبه‌رو شدیم. لذا تصمیم گرفتیم از اساتیدی که آمادگی دارند فیلم گرفته شود و دانشجویان به‌صورت آنلاین از آن‌ها درس بگیرند.

◀ حشمتی: یعنی شما از روش کلاس معکوس استفاده کردید؟

مولایی: دقیقاً، سه، چهار استاد اعلام آمادگی کردند. البته همه اساتید این آمادگی را نداشتند، ما قطعاً نیاز داریم که در این زمینه کار بیشتری انجام دهیم. ما نمی‌توانیم به دانشجویان بگوییم از روش‌های نوین آموزشی استفاده کنند ولی خودمان از این روش‌ها غافل باشیم.

◀ وکیل: آیا به‌طور خاص طرحی برای اینکه دانشجویان بتوانند از رسانه‌های پرشمار بیشتر استفاده کنند، داشته‌اید؟

مولایی: در سال گذشته ما به استناداری و هیئت امنای دانشگاه بوشهر و مدیر کل آموزش و پرورش و نماینده مرکز مدیریت و برنامه‌ریزی طرحی را پیشنهاد دادیم که وامی را در اختیار دانشجویان قرار دهند تا ما از طریق شرکت‌های دانش‌بنیان به

دانشجویان خود لپ‌تاپ، دیتا پروژکتور و تابلوی هوشمند بدهیم تا بتوانیم در سال پایانی تمامی نرم‌افزارها و کتاب‌های مورد نیاز آن‌ها را در روی لپ‌تاپ قرار دهیم. در واقع به جای اینکه مدارس را هوشمند کنیم معلم‌ها را به ابزار آموزشی مجهز کنیم. طرح ما البته مورد استقبال قرار گرفت. اما مشکل اصلی تأمین بودجه است.

حشمتی: بحثی که هم‌اکنون داریم این است که اساتید چه قدر از ابزارهای آموزشی استفاده می‌کنند؟ در واقع خیلی وقت‌ها دانشجویان از استاد پیشی گرفته است.

مولایی: ما در حال چاره‌اندیشی هستیم. ما الان به دنبال استادان هستیم که یا به تازگی دکترا گرفته‌اند و یا در حال تحصیل دکترا هستند. هم‌چنین به افراد باتجربه‌ای که آماده تغییر هستند نیاز داریم. تأکید ما در جلسات به این موضوع بسیار زیاد است. ممکن است که کلاس ما کولر مناسبی نداشته باشد ولی حتماً پروژکتور داریم. **کیانی:** به دلیل بعد مسافت و دور بودن از مرکز، استفاده از ویدئوپروژکتور

در دانشگاه فرهنگیان بسیار به ما کمک کرده است. تالارهای گفت‌وگو نیز برای هر قسمت مانند سرپرستان خوابگاه، قسمت آموزش و... دایر است.

وکیل: مهم‌ترین چالشی که دانشگاه فرهنگیان دارد، چیست؟

مولایی: چالش اصلی ما نداشتن زیرساخت‌های لازم برای یک دانشگاه به‌روز است. اغلب ساختمان‌های دانشگاه فرهنگیان به تعبیر دکتر مهرمحمدی محیطی نیست که در شأن دانشجو - معلم باشد.

در خصوص اساتید، چالش جدی دانشگاه تأمین هیئت علمی است. بعضی از رشته‌ها یک یا دو نفر هیئت علمی داریم و یا اصلاً نداریم. دانشگاه فرهنگیان در کارهای پژوهشی بسیار جوان است. موضوع دیگر جذب هیئت علمی با استانداردهای بین‌المللی است. در خصوص سیلابس هم هنوز جوان هستیم. در حدود دو ترم است که ما سرفصل‌های جدید را تنظیم کرده‌ایم.

وکیل: در مورد چگونگی طرح استخدام اصلح توضیح بفرمایید.

مولایی: ما با بحثی روبه‌رو هستیم که ممکن است دانشجوی ما در بدو ورود همه‌چیز را تمام‌شده بداند. به این صورت که آن تلاش علمی و پژوهشی لازم را انجام ندهد، به این دلیل که فکر کند که من در هر صورت استخدام شده‌ام. طرح آزمون جامع و یا طرح اصلح که دانشگاه تصویب کرده است هنوز پشتوانه وزارتی ندارد. این طرح می‌تواند در جدیت و تلاش و انگیزه دانشجو - معلمان بسیار مفید باشد.

حشمتی: شما فکر می‌کنید دانشجویان ممکن است دقیقاً چه نگرانی در برخورد با آزمون جامع داشته باشند؟

کیانی: یکی از نگرانی‌های دانشجویان این است که با توجه به اینکه اساتید یکسان نیستند، شاید نتوانند نتیجه خوبی از آزمون جامع سراسری بگیرند. **مولایی:** به دانشجویان از ابتدا

گفته‌اند که شما استخدام هستید. خوب این تغییر رویه برای او ممکن است سنگین تمام شود. اگر از قبل دانشجو بداند که شرط استخدام او این است که در آزمون جامع پذیرفته شود، مسئله شکل دیگری پیدا می‌کند. در واقع باید در زمان ثبت‌نام برای کنکور این موضوع یادآوری شود.

حشمتی: چه تعداد از ۷۰۰ دانشجوی حال حاضر خوابگاهی هستند؟

مولایی: قریب به ۹۵ درصد دانشجویان خوابگاهی هستند. به شرطی دانشجو می‌تواند از خوابگاه استفاده نکند که متاهل باشد و یا خانواده‌ای تحت تکفل خود داشته باشد و یا ساکن شهر باشد و تردد او سخت نباشد. اساس کار دانشگاه فرهنگیان خوابگاهی بودن دانشجویان است. ما در اینجا فعالیت‌های فوق برنامه زیادی داریم که در واقع روح دانشگاه فرهنگیان همین‌گونه فعالیت‌هاست.

حشمتی: تشکلهای صنفی در دانشگاه شما چه جایگاهی دارد؟

مولایی: چیزی که در دایره کار دانشگاه است صدور مجوزها و تشویق دانشجویان به این امر است. اما با کمبود فضا و امکانات روبه‌رو هستیم. ما در دو پردیس دختران و پسران بالغ بر بیست انجمن صنفی داریم. اعم از کانون ادبی تا کانون بررسی آسیب‌های اجتماعی و کانون علمی تاریخ و... مجوزهای این انجمن‌ها به موقع صادر شده‌اند. اما فعالیت هر کدام از این انجمن‌ها منوط به تخصیص اعتبار هستند.

حشمتی: وضعیت انگیزشی دانشجویان - معلمان را به چه شکل می‌بینید؟

کیانی: بچه‌ها با انگیزه هستند. در قسمت مصاحبه قبیل از ورود به دانشگاه یکی از معیارهای مهم پذیرش دانشجویان انگیزه است. ما رتبه‌های بسیار خوب داریم یا حتی دانشجویانی داریم که در دانشگاه دولتی مهندسی

رسیده باشد تا به راحتی موانع باعث کند شدن حرکت او نشود.

مولایی: این پیش‌بینی محتمل است. دانشگاه در یک دورهٔ دو ساله، که همان کارورزی است، تلاش می‌کند تا دانشجویان از نزدیک با مدرسه آشنا شوند. ما و اساتید در تلاشیم تا دانشجویان بتوانند استقلال در انگیزه داشته باشند. یعنی به جای تقویت انگیزه‌های بیرونی، انگیزه درونی‌شان را تقویت کنیم. در گفت‌وگوهایی که با دانشجویان داریم در فضای صمیمانه از انتخاب شغل معلمی صحبت می‌کنیم. البته محدودیت‌ها قرار نیست یک‌سبه از بین برود. من معتقدم دیر یا زود مسئله معیشتی معلمان حل خواهد شد ولی نباید این‌طور باشد که مسائل معیشتی حل شود اما در عین حال وجه معلمی را نیز از دست داده باشیم.

◀ وکیل: چه قدر فکر می‌کنید انگیزه دانشجویان برای اینکه سمت معلمی می‌آیند ناشی از ثبات و اطمینان شغلی است نه لزوماً علاقه به خود شغل معلمی؟

کیانی: به هر حال این موضوع مهم است. اما به تنهایی نمی‌تواند تأثیرگذار باشد. به هر حال دانشجوی توانایی که با رتبه عالی وارد این رشته می‌شود هر جای دیگری نیز برود می‌تواند تأثیرگذار باشد. به هر حال علاقه به تدریس حتماً باید وجود داشته باشد.

مولایی: بله انگیزه اولیه استخدام است. منتها وظیفه دانشگاه است که این انگیزه را حفظ کند و تقویت کند. خیلی وقت‌ها در صحبت با دانشجویان درمی‌یابیم که علاقه به تدریس در آن‌ها بسیار جدی و زیاد است.

◀ وکیل: از برنامه‌های آینده‌تان بفرمایید.

مولایی: یکی از برنامه‌هایی که در نظر داریم مدارس وابسته به دانشگاه فرهنگیان است. مدارس تجربی که با نظارت خود ما در شیوه‌های تدریس و سایر نکات آموزشی اداره می‌شود. هدف این است که آموزش

می‌خوانده‌اند اما تصمیم به تغییر رشته گرفته و به دانشگاه فرهنگیان آمده‌اند. نظر من این است که دانشجویان باید در اینجا تغذیه فرهنگی زیادی داشته باشند. استناداری کمک‌های بسیاری را در برگزاری برنامه‌های فرهنگی داشته است. برای مثال مسئله ورزش، که یک معلم ابتدایی باید این مهارت را داشته باشد. یک سوله مناسب برای ورزش در پردیس دختران داریم و دانشجویان بسیار تشویق می‌شوند که به ورزش بپردازند. اما هنوز امکانات کم است و بودجه بسیار کم تخصیص داده می‌شود.

مولایی: نمادهای انگیزشی در حال رشد هستند. در گذشته دانشجو پس از اینکه وارد دانشگاه می‌شد و با واقعیت و کمبود خدمات روبه‌رو می‌شد، انگیزه خود را از دست می‌داد. اما خدمات دانشگاه هم رو به بهبود است. برای مثال همیشه کیفیت غذای دانشجویان مورد بحث بود و رضایت‌بخش نبود. اما در این تابستان دانشگاه ما توانست تغییرات خوبی در این زمینه به وجود آورد. در سال ۹۱ دانشجویان بدون کنکور و یا به آسانی وارد دانشگاه شده بودند اما الان هم کنکور هم مصاحبه بعد از آن بسیار جدی و دقیق انجام می‌شود. نمره علمی بالا نیاز است و رقابت بالا رفته است. اما هنوز نگرانی وجود دارد که بچه‌ها با انگیزه بیایند و ما نتوانیم انگیزه آن‌ها را حفظ کنیم و تقویت کنیم. دانشجویان با چالش‌های ذهنی هم روبه‌رو هستند مثلاً می‌گویند چه تفاوتی بین دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه دولتی وجود دارد که باید در دانشگاه فرهنگیان تفکیک جنسیتی وجود داشته باشد؟!

◀ **حشمتی:** دانشجو - معلم با انگیزه‌ای که تازه کار خود را شروع می‌کند ممکن است با معلم با تجربه‌ای که متأسفانه دچار بی‌انگیزگی شده است، روبه‌رو شود. آیا شما در این زمینه تلاش‌هایی داشته‌اید که معلم جوان ما به یک اعتمادبه‌نفس

عمومی کیفیت پیدا کند و در راه این هدف باید سازمان‌های مختلف مثل آموزش و پرورش و سازمان‌های خصوصی ... با هم همراه شوند.

◀ وکیل: تا چه اندازه امکان شرکت دانشجویان در کنفرانس‌های علمی مهیا است؟

کیانی: اگر دانشجویان قبول کنند که با اتوبوس سفر کنند دانشگاه مشکلی ندارد. حتی اردوهای دیگری هم برای دانشجویان داریم. اردوهای فرهنگی و ورزشی داریم.

مولایی: ما سمینار بزرگی هم با حضور اساتید خارجی چون آقای ریچارد از نیوزلند، آقای دکتر موزز و خانم دکتر جولیا از مالزی در سه مرحله برگزار کردیم. مرحله اول تمام اساتید زبان دانشگاه فرهنگیان را دعوت کردیم و یک دورهٔ آموزشی داشتیم. سپس همه معلمان زبان استان، بالغ بر ۴۰۰ معلم را، دعوت کردیم و به بررسی کتاب درسی پرداختیم. هم‌چنین کارگاه‌هایی با موضوعات مدیریت کلاس، شیوه‌های نوین تدریس با حضور این سه استاد برگزار کردیم.